

ศักยภาพทางเศรษฐกิจการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี The Economic Potential of Hom Mali Organic Rice Rroduction in Ubon Ratchathani Province

นพมาศ นามแดง, นันทิยา หุตานุวัตร และสุวัฒน์ ชีรพงษ์ธนากร
Noppamas Namdang, Nuntiya Hutauwat and Suwat Terapongtanagon

บทคัดย่อ

การศึกษาศักยภาพทางเศรษฐกิจการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในจังหวัดอุบลราชธานี โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ 4 กลุ่ม ประกอบด้วยผู้ปลูกข้าวระบบทั่วไป อินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน อินทรีย์ และระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก พบว่า ระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักให้ผลผลิตสูงที่สุดเท่ากับ 430.51 กิโลกรัมต่อไร่ ระบบอินทรีย์ และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนให้ผลผลิต 351.50 และ 346.50 กิโลกรัมต่อไร่ ระบบทั่วไป ให้ผลผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์น้อยที่สุด 307.95 กิโลกรัมต่อไร่ ต้นทุนรวมการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ต่อไร่ในระบบอินทรีย์ ระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน เท่ากับ 2,531.43 2,984.10 และ 3,389.74 บาทต่อไร่ ในขณะที่การผลิตข้าวหอมมะลิทั่วไปมีต้นทุนรวม เท่ากับ 2,753.80 บาทต่อไร่ การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์และระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักสร้างรายได้เหนือต้นทุนรวมให้กับเกษตรกรได้สูงใกล้เคียงกัน คือ 1,166.98 และ 983.57 บาทต่อไร่ ในขณะที่การผลิตแบบทั่วไป และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน มีรายได้ต่ำกว่าต้นทุนรวม (-199.82 และ -369.51 บาท ตามลำดับ) การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ด้วยระบบอินทรีย์ และระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก ทำให้เกษตรกรมีรายได้เหนือเส้นความยากจน (รายได้เฉลี่ย 1,040 บาทต่อคนต่อเดือน) คิดเป็นร้อยละ 10 และ 26 ของจำนวนตัวอย่างเกษตรกร ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและทั่วไป ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

คำสำคัญ : ข้าว ข้าวอินทรีย์ ต้นทุนและรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

Abstract

The economic potential of Hom Mali organic rice production in Ubon Ratchathani province were study by interviewing 4 groups of farmers, including the organic “Hom Mali” rice growers in the integrated farming system, organic “Hom Mali” rice growers, “Hom Mali” growers in the transitional stage of organic practices and traditional “Hom Mali” rice growers. Yields of “Hom Mali” rice under the integrated farming system, organic farming and transitional stage of organic practices were 430.51,

คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

Faculty of Agriculture, Ubon Ratchathani University

351.50 and 346.50 kg/rai, respectively, while that of traditional "Hom Mali" rice was 307.95 kg/rai. The total cost of production for organic "Hom Mali" rice under the organic farming, the organic "Hom Mali" rice growers in the integrated farming system and transitional "Hom Mali" rice were 2,531.43, 2,984.10 and 3,389.74 bath/rai respectively, compared to 2,753.80 for traditional "Hom Mali" rice. Income over total cost per rai of the organic "Hom Mali" rice production, the organic "Hom Mali" rice growers in the integrated farming system and the organic system were 1,166.98 and 983.57 bath, while income lower total cost in the transitional "Hom Mali" rice and the traditional system. Due to higher income, 10% of farmers in the organic "Hom Mali" rice production and 26% of farmers in the organic "Hom Mali" rice growers in the integrated farming system had an average monthly income above the poverty line of 1,040 both/month, while none of the farmers in the other two groups had an average monthly income higher than the poverty line.

Keywords : cost, organic rice, rice and income of production for organic "Hom Mali" rice

บทนำ

ประเทศไทยมีศักยภาพและนโยบายที่จะพัฒนาเป็นแหล่งผลิตอาหารในระบบเกษตรอินทรีย์ส่งออกเป็นสินค้าและอาหารปลอดภัยสู่ตลาดโลก ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นร้อยละ 20 ต่อปี เนื่องจากผู้บริโภคและผู้บริโภคคำนึงถึงสุขอนามัยความปลอดภัยและมลพิษในสิ่งแวดล้อมมากขึ้น (กรมวิชาการเกษตร, 2546) ดังนั้นยุทธศาสตร์อาหารปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์จึงได้รับการนำไปปฏิบัติในจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งจังหวัดอุบลราชธานี

บุญจิตและคณะ (2546) รายงานว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวหอมมะลิ หรือข้าวขาวดอกมะลิ 105 อินทรีย์ที่ได้รับการรับรองเป็นเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 8,132.49 ไร่ และพบว่าการผลิตแบบอินทรีย์มีการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ แตกต่างกับการผลิตข้าวในระบบทั่วไปอย่างเด่นชัด ปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวหอมมะลิอินทรีย์ เท่ากับ 361.86 กิโลกรัม ในขณะที่ข้าวหอมมะลิทั่วไปมีปริมาณผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 334.15 กิโลกรัม ต้นทุนรวมการผลิตเฉลี่ยต่อไร่ของข้าวหอมมะลิอินทรีย์ และข้าวหอมมะลิทั่วไปแตกต่างกันน้อย คือ 2,898.24 และ 2,986.10 บาท ตาม

ลำดับ แต่พบว่า ต้นทุนที่เป็นเงินสดของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (772.35 บาท) ต่ำกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป (1,074.06 บาท) ถึง 301.71 บาท และต้นทุนที่ไม่เป็นเงินสดของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (2,125.89 บาท) มากกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป (1,912.04 บาท) ถึง 213.85 บาท ส่วนรายได้นั้นพบว่าเกษตรกรมีรายได้สุทธิต่อไร่ของการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ (2,882.37 บาท) สูงกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป (1,945.39 บาท) ถึง 936.98 บาท ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีรายได้มากกว่าข้าวหอมมะลิทั่วไป (บุญจิตและคณะ, 2546) ซึ่งสอดคล้องกับมนัสและคณะ (2549) ที่พบว่าการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์สร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้กับเกษตรกรในจังหวัดสุรินทร์ได้สูงกว่าการผลิตในระบบทั่วไป จังหวัดอุบลราชธานีเป็นหนึ่งในแหล่งผลิตข้าวหอมมะลิ หรือ ข้าวขาวดอกมะลิ 105 อินทรีย์ให้กับองค์กรเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนแบบครบวงจร ด้วยการให้ความรู้พื้นฐานด้านการผลิต การจัดการ และรับซื้อผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในราคาประกัน ดังนั้นงานวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาถึงผลผลิต ต้นทุน และรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ สำหรับใช้เป็นความรู้เผยแพร่ให้กับเกษตรกร นักวิชาการ นักศึกษาและผู้สนใจได้รับทราบและนำไปใช้ประโยชน์ในการประกอบอาชีพและการวิจัยต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาวิจัยโดยการสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มผู้ปลูกข้าวหอมมะลิ (พันธุ์ขาวดอกมะลิ 105) ในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 4 กลุ่ม ดังรายละเอียดในตารางที่ 1 ศึกษาเชิง

คุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก และการจัดสนทนากลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิเคราะห์เชิงปริมาณ ในเรื่องต้นทุนการผลิต และรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

ตารางที่ 1 พื้นที่ศึกษาและจำนวนเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี

พื้นที่ศึกษา	กลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ผู้ศึกษาเก็บข้อมูล (ราย)			
	ระบบทั่วไป ¹	ระบบปรับเปลี่ยน ²	ระบบอินทรีย์ ³	ระบบผสมผสาน ⁴
อ. กุดข้าวปุ้น	20	20	20	1
อ. ม่วงสามสิบ	-	-	-	3
อ. ลำโรง	-	-	-	13
อ. เมือง	-	-	-	2
รวม (ราย)	20	20	20	19

ที่มา: จากการสำรวจระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-พฤษภาคม พ.ศ. 2548

หมายเหตุ: ¹ การผลิตข้าวโดยใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช

² การผลิตข้าวโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และสารอินทรีย์กำจัดศัตรูพืชในระยะเวลา 1-3 ปีแรก

³ การผลิตข้าวโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และ สารอินทรีย์กำจัดศัตรูพืชซึ่งผ่านมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของ Bio-Agricult และ Bioswiss หรือทำเกษตรอินทรีย์มาแล้วนานกว่า 3 ปีขึ้นไป

⁴ ระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก

ผลและวิจารณ์

ข้อมูลพื้นฐานด้านสังคมของครัวเรือนเกษตรกร

ผลการศึกษาพบว่าเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกข้าวหอมมะลิด้วยระบบทั่วไปส่วนใหญ่ (ร้อยละ 85 ของจำนวนตัวอย่าง) เป็นครอบครัวขยาย ส่วนเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน อินทรีย์ และระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 52.63 - 65.00 ของจำนวนตัวอย่าง) กลุ่มเกษตรกรทำนาด้วยระบบทั่วไปจะมีแรงงานเพื่อการเกษตรต่อครัวเรือนสูงสุด 3.35 แรง เพราะมีครอบครัวแบบขยาย ส่วนกลุ่มทำนาอินทรีย์มีจำนวนแรงงานเกษตร 2.42-2.55 แรง ผู้จัดการแรงงานหลักในครอบครัวเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างทุกระบบการผลิต คือ พ่อบ้าน รองลงมา คือ ลูกชาย และลูกเขย มีส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นแม่บ้าน ลูกสาวและญาติ

ข้อมูลการถือครองที่ดินและการใช้พื้นที่ดินทำเกษตรกรรมของเกษตรกร

เกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ปลูกข้าวหอมมะลิทุกระบบการผลิต มีพื้นที่การถือครองที่ดินเฉลี่ยใกล้เคียงกัน (21.40 - 22.75 ไร่ต่อครัวเรือน) โดยเกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองระหว่าง 15-25 ไร่ต่อครัวเรือน และเป็นที่ดินทำกินเป็นของตนเอง (ร้อยละ 95 ของจำนวนเกษตรกร) เกษตรกรทั้งกลุ่มทำนาทั่วไปและนาอินทรีย์มีการจัดสรรพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกข้าวหอมมะลิ อย่างไรก็ตาม พบแนวโน้มว่ากลุ่มเกษตรกรกลุ่มทำนาอินทรีย์ มีพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลินทรีย์มากกว่ากลุ่มทำนาทั่วไป

กระบวนการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการผลิตแบบนาคำ มีขั้นตอนการผลิตประกอบด้วย 1) การเลือกพื้นที่และการป้องกัน

ไม่ให้สารเคมีเข้ามาในแปลงปลูกข้าวหอมมะลิ 2) การไถกลบตอซัง 3) การผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง 4) การเตรียมแปลงเพาะกล้า 5) การเตรียมพื้นที่ในการปักดำ 6) การใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 7) การปักดำ 8) การดูแลรักษา 9) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 10) การตรวจรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์ อย่างไรก็ตาม เกษตรกรอาจปฏิบัติแตกต่างกันไปบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยพื้นฐานการผลิต ความรู้และประสบการณ์ของตัวเกษตรกร

ผลผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์

จากการศึกษาพบว่า การผลิตข้าวหอมมะลิในระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลักจะให้ผลผลิตสูงสุด เท่ากับ 430.51 กิโลกรัมต่อไร่ รองลงมา คือ การผลิตในระบบอินทรีย์ และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนให้ผลผลิต 351.50 และ 346.50 กิโลกรัมต่อไร่ ต่อปี ในขณะที่การผลิตในระบบทั่วไป ให้ผลผลิตข้าวต่อไร่ น้อยที่สุดเพียง 307.95 กิโลกรัมต่อไร่ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการทำอินทรีย์มีแนวโน้มทำให้ผลผลิตข้าวต่อพื้นที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 2)

ต้นทุนการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์

1. ต้นทุนผันแปร

การผลิตข้าวอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนมีต้นทุนผันแปรสูงที่สุด เท่ากับ 3,033.04 บาทต่อไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 89.48 ของต้นทุนรวม เนื่องจากเกษตรกรยังมีการใช้ปุ๋ยเคมี และ/หรือใส่ปุ๋ยอินทรีย์ในอัตราสูง และมีการปรับสภาพพื้นที่แปลงนา การผลิตแบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลักและระบบอินทรีย์ มีต้นทุนผันแปร เท่ากับ 2,505.36 และ 2,153.43 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 85.04 และ 83.95 ของต้นทุนรวม) ส่วนระบบการผลิตแบบทั่วไปมีต้นทุนผันแปร เท่ากับ 2279.41 บาทต่อไร่ (ร้อยละ 82.79 ของต้นทุนรวม) อย่างไรก็ตาม พบว่า การผลิตข้าวระบบทั่วไปใช้แรงงานในสัดส่วนสูงที่สุด และยังพบว่าการผลิตระบบอินทรีย์ใช้ต้นทุนผันแปรที่เป็นเงินสดน้อยกว่าระบบทั่วไป เท่ากับ 59.32 บาทต่อไร่ เพราะไม่ต้องจ่ายเงินสดซื้อปุ๋ยเคมีและสารเคมี (ตารางที่ 2)

2. ต้นทุนคงที่

เกษตรกรกลุ่มทั่วไปและกลุ่มผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลักมีต้นทุนคงที่ในการผลิตข้าวหอมมะลิใกล้เคียงกัน เท่ากับ 474.25 และ 478.74 บาทต่อไร่ เพราะมีพื้นที่ถือครองเฉลี่ยสูงสุด มีการเช่าพื้นที่ทำการเกษตร จึงต้องจ่ายค่าเช่าที่ดิน ค่าภาษีที่ดิน ค่าเสียโอกาส และมีค่าเสื่อมอุปกรณ์สูง ส่วนระบบการผลิตแบบข้าวหอมมะลิอินทรีย์และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนมีต้นทุนคงที่ 374.07 และ 356.70 บาทต่อไร่ เพราะมีพื้นที่ถือครองขนาดเล็ก (10-15 ไร่ต่อครัวเรือน) และเป็นพื้นที่นาของตนเอง (ตารางที่ 2)

3. ต้นทุนรวมเฉลี่ย

การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีต้นทุนรวมการผลิตต่อไร่ต่ำที่สุด คือ 2,531.43 บาท ในขณะที่การผลิตแบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลักและทั่วไป มีต้นทุนการผลิตต่อไร่เท่ากับ 2,984.10 และ 2,753.80 บาท ตามลำดับ ส่วนการผลิตระยะปรับเปลี่ยนนั้นมีต้นทุนรวมสูงที่สุด เท่ากับ 3,389.74 บาทต่อไร่ เพราะการผลิตแบบอินทรีย์มีต้นทุนผันแปรต่ำสุด เนื่องจากมีค่าแรงงานรวมในการผลิตข้าวหอมมะลิต่อไร่ น้อยที่สุด (1,200.30 บาทต่อไร่) เพราะมีการจัดการแรงงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในการปักดำและเก็บเกี่ยว ประกอบกับระบบการผลิตแบบอินทรีย์มีค่าวัสดุรวมเท่ากับ 406.42 บาทต่อไร่ ซึ่งต่ำกว่าระบบการผลิตอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลัก ที่มีค่าวัสดุรวม เท่ากับ 949.13 และ 351.93 บาทต่อไร่ ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

4. ต้นทุนต่อกิโลกรัม

ระบบการผลิตข้าวแบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลักมีต้นทุนการผลิตข้าวต่อกิโลกรัมต่ำที่สุด เท่ากับ 6.93 บาท รองลงมา คือ ระบบอินทรีย์ที่มีต้นทุนเท่ากับ 7.20 บาท ส่วนการผลิตข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนมีต้นทุนสูงที่สุด 9.78 บาทต่อกิโลกรัม เพราะมีต้นทุนการผลิตรวมสูงที่สุด ในขณะที่ผลผลิตข้าวต่อไร่ไม่ได้สูงตามต้นทุนการผลิตไปด้วย ส่วนระบบการผลิต

แบบทั่วไปมีต้นทุนการผลิตต่อกิโลกรัม เท่ากับ 8.94 บาท ดังนั้นจะเห็นแนวโน้มว่าต้นทุนต่อกิโลกรัมข้าวหอมมะลินทรีย์จะลดลงตามระดับความเป็นอินทรีย์ที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 2)

รายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์

1. รายได้ต่อไร่

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก สร้างรายได้ต่อไร่ให้เกษตรกรได้สูงที่สุด เท่ากับ 4,151.01 บาท และสูงกว่าการผลิตข้าวในระบบอินทรีย์ อินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน และทั่วไป (3,515.00 3,020.23 และ 2,553.84 บาทต่อไร่ ตามลำดับ) เพราะเป็นระบบการผลิตที่ให้ผลผลิตข้าวหอมมะลิต่อไร่สูงกว่าการผลิตในระบบอื่นๆ ประกอบกับมีต้นทุนการผลิตต่อไร่ต่ำ (ตารางที่ 2)

2. รายได้เหนือต้นทุนผันแปร

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ด้วยระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักและอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เหนือต้นทุนผันแปร เท่ากับ 1,645.86 และ 1,361.57 บาทต่อไร่ เพราะมีต้นทุนผันแปรต่ำ และขายข้าวได้ในราคา 9.64 และ 10 บาทต่อกิโลกรัม ในขณะที่การผลิตด้วยระบบทั่วไป มีรายได้เหนือต้นทุนผันแปรเพียง 274.43 บาท เพราะขายข้าวได้ในราคาต่ำเพียง 8.29 บาทต่อกิโลกรัม และพบว่าการผลิตข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน มีต้นทุนผันแปรสูงกว่ารายได้ เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตสูง แต่ได้ผลผลิตต่อไร่ต่ำประกอบกับและขายข้าวได้ในราคา 8.72 บาทต่อกิโลกรัม เท่านั้น (ตารางที่ 2)

3. รายได้เหนือต้นทุนเงินสด

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ อินทรีย์ ด้วยระบบการผลิตแบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักและอินทรีย์ ทำให้มีรายได้ต่อไร่เหนือต้นทุนเงินสด เท่ากับ 3,146.93 และ 2,894.22 บาท เพราะเกษตรกรกลุ่มอินทรีย์ส่วนใหญ่ผลิตปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองและให้ผลผลิตต่อไร่สูง ซึ่งเป็นรายได้ที่สูงกว่าผลิตข้าวในระบบการผลิตแบบทั่วไปและระยะปรับเปลี่ยนถึง 916.24 และ 1,216.4 บาท ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

4. รายได้เหนือต้นทุนรวม

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ด้วยระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักและ ทำให้เกษตรกร

มีรายได้เหนือต้นทุนรวมใกล้เคียงกัน คือ 1,166.98 และ 983.57 บาทต่อไร่ เพราะการผลิตแบบอินทรีย์มีต้นทุนรวมการผลิตต่ำและขายข้าวได้ในราคาสูง ในขณะที่การผลิตแบบทั่วไป และอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยน มีรายได้ต่ำกว่าต้นทุนรวม (-199.82 และ -369.51 บาท ตามลำดับ) และ มีรายได้ต่ำกว่าข้าวที่ผลิตในระบบอินทรีย์ ถึง 1,183.39 1,353.08 บาท ตามลำดับ เพราะมีต้นทุนในการผลิตสูง และขายข้าวได้ในราคาต่ำ (ตารางที่ 2)

การเปรียบเทียบรายได้จากการผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ กับเส้นความยากจน

การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ด้วยระบบอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เหนือเส้นความยากจน (รายได้เฉลี่ย 1,040 บาทต่อคนต่อเดือน) คิดเป็นร้อยละ 10 ของจำนวนตัวอย่างเกษตรกร เมื่อเกษตรกรปรับเข้าสู่ระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลัก จะทำให้เกษตรกรมีรายได้อยู่เหนือเส้นความยากจนเพิ่มมากขึ้น เป็นร้อยละ 26 ของจำนวนตัวอย่างเกษตรกร ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและทั่วไป ที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน (ตารางที่ 2)

สรุป

1. การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในระบบทั่วไปให้ผลผลิต และมีต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ เท่ากับ 307.95 กิโลกรัม และ 2,753.80 บาท แต่มีรายได้ต่ำกว่าต้นทุนรวม (-199.82 บาท)

2. การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนให้ผลผลิต และมีต้นทุนการผลิตรวมต่อไร่ เท่ากับ 346.50 กิโลกรัม และ 3,389.74 บาท แต่มีรายได้ต่ำกว่าต้นทุนรวม -369.51 บาท ตามลำดับ)

3. การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในระบบอินทรีย์ให้ผลผลิต มีต้นทุนรวม และรายได้เหนือต้นทุนรวมต่อไร่ เท่ากับ 351.50 กิโลกรัม 2,531.43 และ 983.57 บาท ตามลำดับ

4. การผลิตข้าวหอมมะลินทรีย์ในระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลินทรีย์เป็นพืชหลักให้ผลผลิต มีต้นทุนการผลิตรวม และรายได้เหนือต้นทุนรวม เท่ากับ

430.51 กิโลกรัม 2,984.10 และ 1,166.98 บาท ตามลำดับ

5. การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ด้วยระบบอินทรีย์ และระบบผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิอินทรีย์เป็นพืชหลัก ทำให้เกษตรกรมีรายได้เหนือเส้นความยากจน (รายได้เฉลี่ย 1,040 บาทต่อคนต่อเดือน) คิดเป็นร้อยละ 10 และ 26 ของจำนวนตัวอย่างเกษตรกร ในขณะที่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ระยะปรับเปลี่ยนและทั่วไปที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นความยากจน

6. การผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่าการผลิตข้าวหอมมะลิในระบบทั่วไป และจะมีศักยภาพเพิ่มขึ้นเมื่อเกษตรกรปรับเปลี่ยนจากการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เชิงเดี่ยวเป็นระบบเกษตรผสมผสานที่มีข้าวหอมมะลิเป็นพืชหลัก

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการเกษตร. 2546. เกษตรอินทรีย์. http://www.doa.go.th/learning/organic/crop_product.html.
บุญจิต จิตาภิวัฒน์กุล, สมพร อิศวิลานนท์, และเอื้อ สิริจินดา. 2546. *โครงการศึกษาการพัฒนาการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์เพื่อการส่งออกของไทยในตลาดสหภาพยุโรปและสหรัฐอเมริกา*. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- มนัส ลอศิริกุล ประสิทธิ์ กาญจนาน และนันทิยา หุตานุวัตร. 2549. ความเป็นไปได้ของการผลิตข้าวหอมมะลิในระบบเกษตรอินทรีย์ที่จะเป็นอาชีพทางเลือกที่มีศักยภาพในการแก้ไขปัญหาความยากจนสำหรับเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง : กรณีศึกษาจังหวัดสุรินทร์. ใน การประชุมวิชาการ ม. อบ. วิจัย ครั้งที่ 1 วันที่ 28-29 กรกฎาคม 2549 ณ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. หน้า 128-132.

[illegible]

ที่มา: จากการสำรวจเดือนกันยายน พ.ศ. 2548